

Convergența economică și instituțională a Balcanilor de Vest către Uniunea Europeană (Economic and institutional convergence of western balkans on European Union)

Klodian MUÇO, Bardhe KARRA, Emiljan KARMA

Abstract

This article analyses the economic convergence of GDP per capita of the Western Balkan countries (BO) towards the European Union (EU). The concept of economic convergence implies that a country is progressing along the path of integration, having established sound institutions and adopted effective macroeconomic and fiscal policies to support this process and facilitate business activities. The results of the analyses show that the BO countries, if they have an average growth of GDP per capita as in the period 2015-2020, will need between 65-90 years to reach the average GDP per capita of the EU. The regression results show that in Serbia good governance is negatively and significantly related to GDP growth. At the same time, the results show that in Kosovo and Montenegro, good governance is positively, but not significantly, correlated with GDP growth. However, for countries such as Albania, North Macedonia and Bosnia, good governance has no significant impact on GDP growth.

Keywords: *Economic convergence, Western Balkans, good governance, economic growth*

Introducere

Convergența economică a Balcanilor de Vest către UE reprezintă unul dintre cele mai semnificative și complexe procese de integrare în UE. Această cale reflectă nu numai dorința de stabilitate politică și securitate economică, ci și o aspirație comună către prosperitate și dezvoltare durabilă¹. Țările din Balcanii de Vest (Albania, Bosnia și Herțegovina, Kosovo, Muntenegru, Macedonia de Nord și Serbia) au trecut prin decenii de tulburări politice și dificultăți economice². Cu toate acestea, în ultimii ani, aceste țări au întreprins reforme semnificative pentru a se apropia de standardele economice și de reglementare ale UE³. Provocările pe această cale sunt multiple și complexe, inclusiv necesitatea de a îmbunătăți guvernanta, de a lupta împotriva corupției, de a promova creșterea economică și de a asigura

¹ S. F. Rivolta, „The Balkan conflict and its solutions: Creating conditions for peace, stability and development in the Western Balkan”. *Southeastern Europe*, 35 (1), 2011, pp.153-154; S. Estrin and M. Uvalic, *Foreign direct investment into transition economies: Are the Balkans different?*, *LEQS paper*, (64), 2013.

² G. Petrakos, and S. Totev, „Economic structure and change in the Balkan region: implications for integration, transition and economic cooperation”, *International Journal of Urban and Regional Research*, 24(1), 2000, pp.95-113; S. Lorena, „Transition Process in the Western Balkans: How Much Successful Is This Story?”, *Intelligent Information Management*, 2, 2010, pp.243-252.

³ R. Belloni, „European integration and the Western Balkans: lessons, prospects and obstacles”, in *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, 11(3), 2009, pp.313-331; F. Besim and V. Monastiriotis, „The Role of EU Integration in Accelerating Structural Reforms in the Western Balkans: Evidence, Theory and Policy”, in *LEQS Paper*, (140), 2019; F. Besim, *How structural reforms and European integration can help aid the convergence of Western Balkan states with the EU*. *LSE European Politics and Policy (EUROPP) Blog*; P. Mirel, „The Western Balkans: between stabilisation and integration in the European Union”, in *European Issues Policy Paper*, Foundation Robert Schuman, 2017, p. 459.

stabilitatea politică⁴. Progresele înregistrate până în prezent arată o dorință clară de a depăși aceste obstacole. După cum a subliniat Banca Mondială, „Creșterea economică în Balcanii de Vest s-a îmbunătățit în ultimii ani, dar continuă să fie fragilă și inegală. Cu toate acestea, cu sprijinul și politicile adecvate, aceste țări își pot realiza potențialul de creștere și convergență”⁵.

Un element crucial al acestui proces este consolidarea instituțiilor democratice și a statului de drept. Fără un cadru legal solid și transparent, eforturile de a atrage investiții străine și de a stimula creșterea economică riscă să fie subminate⁶. Comisia Europeană a subliniat în repetate rânduri importanța acestor aspecte, afirmând că „consolidarea statului de drept și a instituțiilor democratice este fundamentală pentru progresul economic și social al Balcanilor de Vest”.

Un alt aspect cheie este modernizarea infrastructurii. Balcanii de Vest suferă în continuare de lacune semnificative de infrastructură în comparație cu țările UE, care împiedică comerțul și mobilitatea. Investițiile în rețelele de transport, energie și telecomunicații sunt esențiale pentru a umple aceste lacune și a favoriza integrarea economică⁷. Inițiativa de transport din Balcanii de Vest, lansată de Banca Europeană de Investiții, reprezintă un pas important în această direcție. În plus, cooperarea regională joacă un rol cheie în facilitarea convergenței economice. Prin inițiative precum Procesul de la Berlin, țările din Balcanii de Vest lucrează împreună pentru a aborda provocările comune și pentru a promova stabilitatea regională⁸.

Pornind de la aceste fapte, acest studiu va examina calea țărilor balcanice spre integrarea europeană, evaluând procesul de convergență economică și perioada aproximativă de timp în care țările în cauză vor ajunge la un PIB pe cap de locuitor ca media UE. În această contribuție ca metodologie propunem o analiză statistică descriptivă atât pentru a evidenția progresul de creștere pentru perioadele de cinci ani, cât și pentru a evidenția timpul de convergență economică pentru fiecare țară. După cum vom argumenta, rezultatele noastre statistice demonstrează că există diferențe semnificative între țările balcanice în corelația dintre buna guvernare și creșterea PIB-ului. Aceste rezultate confirmă parțial ceea ce indică literatura economică, că uneori corupția nu dăunează creșterii în țările balcanice⁹.

⁴ S. Lucarelli, K. Muço and E. Valentini, „Short Run and Long Run Effects of Corruption on Economic Growth: Evidence from Balkan Countries”, in *Economies*, 12(4), 2024, p. 86; I. Avdulaj, F. Merko and K. Muço, „The role of good governance in economic development: Evidence from eastern European transition countries”, in *Journal Transition Studies Review*, 28(1), 2021, pp. 67-76.

⁵ Conform raportului OECD 2023 (Economic Convergence Scoreboard for the Western Balkans 2023).

⁶ I. Avdulaj, F. Merko, and K. Muço, *op. cit.*

⁷ E. Golemi, and K. Muço, „Complementary currency as an instrument for economic development in the Western Balkans”, in *SEER: Journal for Labour and Social Affairs in Eastern Europe*, 23(1), 2020, pp.77-90; K. Muço, E. Valentini and S., Lucarelli, „The impact of foreign direct investment on the productivity of the Balkan countries”, *Journal Transition Studies Review*, 25(2), 2018, pp. 37-54.

⁸ E. Golemi and K. Muço, *op. cit.*; E. Duro and K., Muço, „Analizë sasiore e tregtisë së mallrave në vendet e Ballkanit Perëndimor nën vizionin e «Open Ballkans»”, *Revista Monitor*, 08.09.2021, accesibilă pe: <https://www.monitor.al/analize-sasiore-e-tregtise-se-mallrave-ne-vendet-e-ballkanit-perendimor-nen-vizionin-e-open-ballkans/>.

⁹ K. Muço and G. Balliu, „Crescita economica e corruzione: quale impatto nei paesi balcanici? (Growth and corruption: What impact in the Balkan countries?)”, in *Moneta e Credito*, 71(284)/2018, pp. 297-309; I. Avdulaj, F. Merko and K. Muço, *op. cit.*

Am organizat acest studiu astfel: după introducere, prezentăm literatura de specialitate privind convergența economică și factorii care stimulează convergența economică, descriem metodologia și analiza statistică și prezentăm rezultatele împreună cu concluziile.

Literatura asupra convergenței economice

Țările balcanice au parcurs o cale lungă de reforme economice și politice pentru a se apropia de standardul european. Integrarea în UE reprezintă un obiectiv crucial pentru aceste țări pentru a asigura stabilitatea economică și politică¹⁰. Regiunea Balcanilor de Vest este caracterizată de o istorie de conflict și instabilitate politică, care a împiedicat progresul economic și convergența cu UE¹¹.

Într-un studiu realizat de Estrin și Uvalic¹², este analizat progresul țărilor balcanice către convergența economică cu UE și se constată că, deși au existat îmbunătățiri semnificative, disparități mari persistă încă din motive politice și economice. Și acești autori precum și Gashi și Avdulaj¹³ demonstrează că convergența economică dintre țările balcanice și Uniunea Europeană reprezintă un proces complex și plin de provocări.

Conceptul de convergență economică se referă la tendința economiilor mai puțin dezvoltate de a crește mai rapid decât ale celor mai dezvoltate, reducând inegalitatea veniturilor și dezvoltarea¹⁴. Baza acestor studii este economică, adică diferitele regiuni prezintă disparități notabile între creșterea economică și bunăstare. Potrivit lui Barro și Sala-i-Martin¹⁵, convergența economică poate fi împărțită în două categorii principale: convergența beta (convergența β) și convergența sigma (convergența σ). Prima se referă la reducerea diferenței de creștere a PIB-ului pe cap de locuitor în economie, iar a doua se referă la reducerea inegalității veniturilor în economie.

¹⁰ K. Muço, E. Valentini and S. Lucarelli, *op. cit.*; S. Lucarelli, K. Muço and E. Valentini, *op. cit.*; K. Muço and E. Karma, „The Determining Factors of the Delocalization of Italian Companies to East European Countries”, in *Economies*, 11(11), 2023, p. 273.

¹¹ K. Muço, E. Valentini and S. Lucarelli, *op. cit.*

¹² S. Estrin, and M. Uvalic, „Foreign Direct Investment in the Western Balkans: What role has it played during transition?”, in *Comparative Economic Studies*, 58, 2016, pp. 455-483.

¹³ S. Gashi and I. Avdulaj, „Economic convergence of the Balkan countries towards the European Union”, *Journal of Governance and Regulation*, Vol. 13(1), 2024.

¹⁴ X. Sala-i-Martin, „Regional cohesion: evidence and theories of regional growth and convergence”, in *European Economic Review*, 40, 1996, pp. 1325-1352; C. Corrado, C. Hulten and D. Sichel, *Intangible capital and economic growth*, NBER Working Paper, 11948, 2005; R. Ezcurra, B. Iraizoz, and P. Pascual, „Total factor productivity, efficiency, and technological change in the European regions: a nonparametric approach”, *Environment and Planning A*, 41(5)/2009, pp. 1152-1170; Tselios et al. (2012). Income inequality, decentralisation, and regional development in Western Europe”, in *Environment and Planning A*, 44(6)/2012, pp. 1278-1301; M. Degl'Innocenti, R. Matousek and N. G. Tzeremes, „Financial centres' competitiveness and economic convergence: Evidence from the European Union regions”, *Environment and Planning A: Economy and Space*, 50(1)/2018, pp. 133-156; F. Stezano, „Approaches in the concept of convergence. A critical review of the literature. Innovation”, in *The European Journal of Social Science Research*, 2021, pp. 1-17; E. Duro, E., Kokaveshian and K. Muço, „Testing Pair-Wise Convergence of Western Balkan and European union Countries”, in *European Journal of Sustainable Development*, 12(4)/2023, pp. 455-455; S. Gashi and I. Avdulaj, *op. cit.*

¹⁵ R.J. Barro and X. Sala-i-Martin, „Convergence”, in *The Journal of Political Economy*, Vol. 100, n. 2/1992, pp. 223-251.

Teoria convergenței susține că, pe o piață liberă și fără bariere, țările mai puțin dezvoltate ar trebui să crească mai repede decât cele dezvoltate datorită rentabilității marginale a capitalului¹⁶. Nivelul veniturilor celor mai sărace țări ar trebui să convergă spre cel al celor mai bogate¹⁷. Acest lucru stimulează într-un fel faptul că companiile din țările mai dezvoltate tind să absoarbă resurse din zonele învecinate sau din țările învecinate¹⁸. Referindu-ne la logica β -convergenței, țările cu un PIB pe cap de locuitor mai mic vor crește mult mai repede decât țările mai bogate, datorită și decalajului de salarii¹⁹.

Din studiul lui Stavytskyi și Kozub²⁰ reiese că convergența depinde de rata de creștere a unei țări, politicile publice, populația și structura economică în general. Convergența depinde și de nivelul de investiții, corupție și nivelul de emigrare a populației tinere dintr-o anumită țară²¹.

Alte studii leagă convergența de investițiile străine directe (ISD)²². Tondl și Vuksic²³ adaugă nu numai ISD, ci și resursele umane și aspectul geografic care ajută la convergența economică. Calitatea instituțională este un alt factor critic în dezbaterile privind convergența. Acemoglu, Johnson și Robinson²⁴ afirmă că instituțiile joacă un rol fundamental în determinarea creșterii economice a unei anumite țări.

Pentru Balcanii de Vest, slăbiciunile instituționale, inclusiv corupția, statul de drept slab și administrația publică ineficientă, reprezintă obstacole semnificative în calea

¹⁶ N.G. Mankiw, D. Romer and D. Weil, „A contribution to the empirics of economic growth”, *Quarterly Journal of Economics*, 107/1992, 407-437; X. Sala-i-Martin and R. J. Barro, *Technological diffusion, convergence, and growth*, No. 735/1995, Center discussion paper.

¹⁷ J. D. Sachs and A. Warner, „Economic convergence and economic policies. NBER Working paper series”, working paper No 5039/1995; R. J. Barro, and X. Sala-i-Martin, *op. cit.*

¹⁸ C. Longhi and A. Musolesi, „European cities in the process of economic integration: towards structural convergence”, in *The Annals of Regional Science*, 41/2007, pp. 333-351; G. Petrakos, D. Kallioras and A. Anagnostou, „Regional convergence and growth in Europe: understanding patterns and determinants”, in *European Urban and Regional Studies*, 18(4)/2011, pp. 375-391.

¹⁹ R. Vintrová, *What GDP does not Reveal in Analyses of Economic Growth and Real Convergence*, Working Paper CES VSEM 1, 2005; S. K. Mathur, „Absolute convergence, its speed and economic growth for selected countries for 1961-2001”, in *Korea and the World Economy*, 6(2)/2005, pp. 245-273; K. Muço, E. Valentini and S. Lucarelli, *op. cit.*

²⁰ A. V. Stavytskyi and M. B. Kozub, „Modeling of Economic Convergence Processes in Eastern Europe Countries”, in *Ekonomika*, 99(2)/2020, pp. 6-19.

²¹ S. Gashi and I. Avdulaj, *op. cit.*; K. Muço and G. Balliu, „Crescita economica e corruzione: quale impatto nei paesi balcanici? (Growth and corruption: What impact in the Balkan countries?)”, in *Moneta e Credito*, 71(284)/2018, pp. 297-309; Muço, K., „L’impatto della corruzione sulla crescita economica in Albania in confronto con l’Italia”, in *Euro-Balkan Law and Economics Review*, (2)/2023, pp. 12-26.

²² K. Muço, E. Valentini and S. Lucarelli, *op. cit.*; D. Völlmecke, B. Jindra and P. Marek, „FDI, human capital and income convergence – Evidence for European regions”, in *Economic systems*, 40(2)/2016, pp. 288-307; J. Ma and H. Jia, „The Role of Foreign Direct Investment on Income Convergence in China after Early 1990s from a Spatial Econometric Perspective”, in *Review of Development Economics*, 19(4)/2015, pp. 829-842; L. Maličká, „Convergence of EU countries according to economic complexity”, in *Journal of Infrastructure, Policy and Development*, 8(3)/2024.

²³ G. Tondl and G. Vuksic, „What makes regions in Eastern Europe catching up? The role of foreign investment, human resources and geography”, in *ZEI Working Paper*, No. B 12/2003, Rheinische Friedrich-Wilhelms-Universität Bonn, Zentrum für Europäische Integrationsforschung (ZEI), Bonn, 2003.

²⁴ D. Acemoglu, J. Simon and J. A. Robinson, *An African Success Story: Botswana*, Cambridge: Massachusetts Institute of Technology Department of Economics Working Paper Series, 2001.

convergenței²⁵. Rodrik, Subramanian și Trebbi²⁶ subliniază că îmbunătățirea calității instituționale poate crește eficiența cheltuielilor publice, sporind investițiile eficiente pentru creșterea economică. Studiile empirice arată o corelație între indicatorii de bună guvernare și creșterea economică²⁷.

Studiind dezvoltarea economică a Coreei de Sud și Taiwan, Kim și Heo²⁸ indică faptul că politica industrială, inovația tehnologică și integrarea globală au facilitat convergența economică în această regiune, oferind lecții utile pentru alte țări în curs de dezvoltare. Petrakos, Rodríguez-Pose și Rovolis²⁹ indică, de asemenea, inovația ca un factor important pentru stimularea convergenței economice, adăugând totuși și activele infrastructurale care acționează ca factori determinanți ai creșterii pentru o anumită zonă.

Stavytskyi și Kozub³⁰ subliniază că convergența depinde de rata de creștere a unei țări, politicile publice, dinamica demografică și structura economică. Studiul lui Rodríguez-Pose și Fratesi³¹ demonstrează că mai mult decât investițiile sau alegerile politice privind convergența economică, impactul politicilor de dezvoltare, adică eficiența acestora, joacă un rol important.

Se poate spune că Balcanii de Vest au făcut progrese în îmbunătățirea guvernării, dar rămân decalaje substanțiale față de media UE, așa cum evidențiază indicii de percepție a corupției al *Transparency International*³². Investițiile străine directe și integrarea comercială sunt văzute ca factori de creștere și convergență. Investițiile străine directe pot stimula creșterea prin transferul de tehnologie și competențe³³. Balcanii de Vest au atras intrări semnificative de ISD, în special din țările UE. Cu toate acestea, Bevan și Estrin³⁴ subliniază că aceste intrări sunt adesea concentrate în sectoare specifice, limitând impactul lor general. Adică, creșterea economică din ultimii ani nu a fost întotdeauna însoțită de dezvoltare economică.

²⁵ K. Muço, *op. cit.*

²⁶ D. Rodrik, A. Subramanian and F. Trebbi, „Institutions Rule: The Primacy of Institutions Over Geography and Integration in Economic Development”, in *Journal of Economic Growth*, volume 9, issue 2, 2004, p. 131-165.

²⁷ S. Lucarelli, K. Muço and E. Valentini, *op. cit.*; I. Avdulaj, F. Merko and K. Muço, *op. cit.*; D. Kaufmann, A. Kraay and P. Zoido-Lobaton, „Governance matters”, in *A quarterly magazine of the PIMF*, Vol. 37, No. 2/2000.

²⁸ H. Kim and U. Heo, „Comparative Analysis of Economic Development in South Korea and Taiwan: Lessons for Other Developing Countries”, in *Asian Perspective*, 41(1)/2017, pp.17-41.

²⁹ G. Petrakos, A. Rodríguez-Pose and A. Rovolis, „Growth, integration, and regional disparities in the European Union”, in *Environment and Planning A: Economy and Space*, 37(10)/2005, pp. 1837-1855.

²⁹ A.V. Stavytskyi, and M.B. Kozub, 2020, *op. cit.*

³⁰ *Ibidem.*

³¹ A. Rodríguez-Pose and U. Fratesi, „Between development and social policies: The impact of European structural funds in objective 1 regions”, in *Regional studies*, 38(1)/2004, pp. 97-113.

³² <https://www.transparency.org/en/cpi/2023>, corruption perceptions index by country.

³³ E. Borensztein, J. De Gregorio and J.W. Lee, „How does foreign direct investment affect economic growth?”, in *Journal of International Economics*, 45(1)/1998, pp. 115-135; K. Muço, E. Valentini and S. Lucarelli, *op. cit.*

³⁴ A. A. Bevan and S. Estrin, „The determinants of foreign direct investment into European transition economies”, in *Journal of Comparative Economics*, Vol. 32 No. 4/2004, pp. 775-787.

Bartlett³⁵ subliniază problemele persistente ale șomajului ridicat, în special în rândul tinerilor, și nevoia de educație și dezvoltare a competențelor pentru a satisface cerințele pieței. Quah³⁶ a examinat modul în care distribuția venitului între țările mici se modifică în timp, folosind metoda statistică avansată pentru a analiza dinamica distribuției veniturilor globale, și a ajuns la concluzia că există o convergență puternică a veniturilor țărilor aflate în creștere. Vâlsan și Druică³⁷ demonstrează că, pe lângă diferența de venituri între țări, un rol important în convergență joacă și mișcarea capitalului între regiuni.

Mashamba, Magweva și Gani³⁸, când vorbesc despre convergența economică, se concentrează pe progresul tehnic și IT, factori care duc la creșterea productivității și la reducerea costurilor. Acestea din urmă stimulează în cele din urmă creșterea salariilor și atragerea ISD.

Baldwin și Wyplosz³⁹ iau în considerare și variabile monetare, cum ar fi prețurile, ratele dobânzilor și ratele de schimb. Potrivit lor, convergența nominală este importantă pentru realizarea unui obiectiv monetar.

Nu în ultimul rând, Uniunea Europeană joacă un rol fundamental în procesul de convergență economică din Balcani. Prin instrumente precum Instrumentul de asistență pentru preaderare (IPA), UE oferă asistență financiară și tehnică pentru a sprijini reformele și dezvoltarea economică în regiune. Comisia Europeană subliniază importanța angajamentului continuu și a asistenței tehnice și financiare pentru a sprijini dezvoltarea durabilă a țărilor care doresc să adere la UE. Datorită fondurilor europene, producția din sectorul agricol și nu numai a fost modernizată în multe dintre țările din Balcanii de Vest. IPA-urile au fost importante pentru schimbarea structurii de producție și a serviciilor în sectoare precum agricultura, alimentația și turismul.

Metodologie și analiză statistică

Referitor la graficul nr. 1 privind creșterea medie a PIB pe cap de locuitor timp pe cinci ani, pentru perioada 1995-2020, cea mai bună creștere pentru țările din Balcanii de Vest este cea dintre 2001-2005. În următorii ani, creșterea medie pe cinci ani tinde să se reducă și să se apropie din ce în ce mai mult de cea a creșterii medii europene. În anul pandemiei, creșterea PIB-ului a fost negativă pentru toate țările din zona balcanică, precum și pentru cele din UE. În ultimii doi ani, creșterea medie a PIB-ului pe cap de locuitor a țărilor balcanice a crescut în medie de la 3% în Macedonia de Nord la peste 6% în Kosovo; în schimb, creșterea medie a PIB pe cap de locuitor în UE este de aproximativ 3,5% în ultimii 2 ani. Reducerea creșterii PIB pe cap de locuitor în comparație cu cea a mediei europene reduce și convergența

³⁵ W. Bartlett, „Europe’s Troubled Region: Economic Development, Institutional Reform and Social Welfare in the Western Balkans”, New York: Routledge, 2008.

³⁶ D. Quah (2024). Why Small Nations Surprisingly Succeed: Trade, Technology, and the Washington Consensus. Working paper, LKYSPP, Singapore.

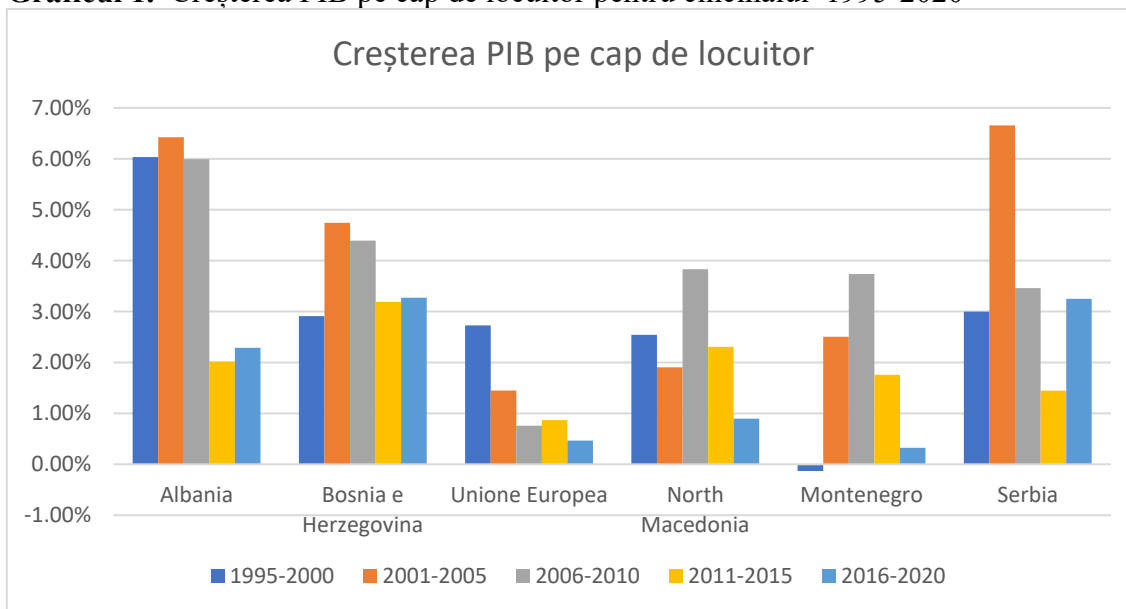
³⁷ C. Vâlsan, and E. Druică, „Corporate performance and economic convergence between Europe and the us: A cluster analysis along industry lines”, *Mathematics*, 8(3), 2020, Article 451.

³⁸ T. Mashamba, R. Magweva, and S. Gani, „Bank profitability and economic growth in the emerging markets: The mediating role of stability [Special issue]”, *Corporate & Business Strategy Review*, 4(2), 2023, pp. 386–401.

³⁹ R. Baldwin and C. Wyplosz, „The Economics of European Integration”, New York, McGraw Hill, 2004.

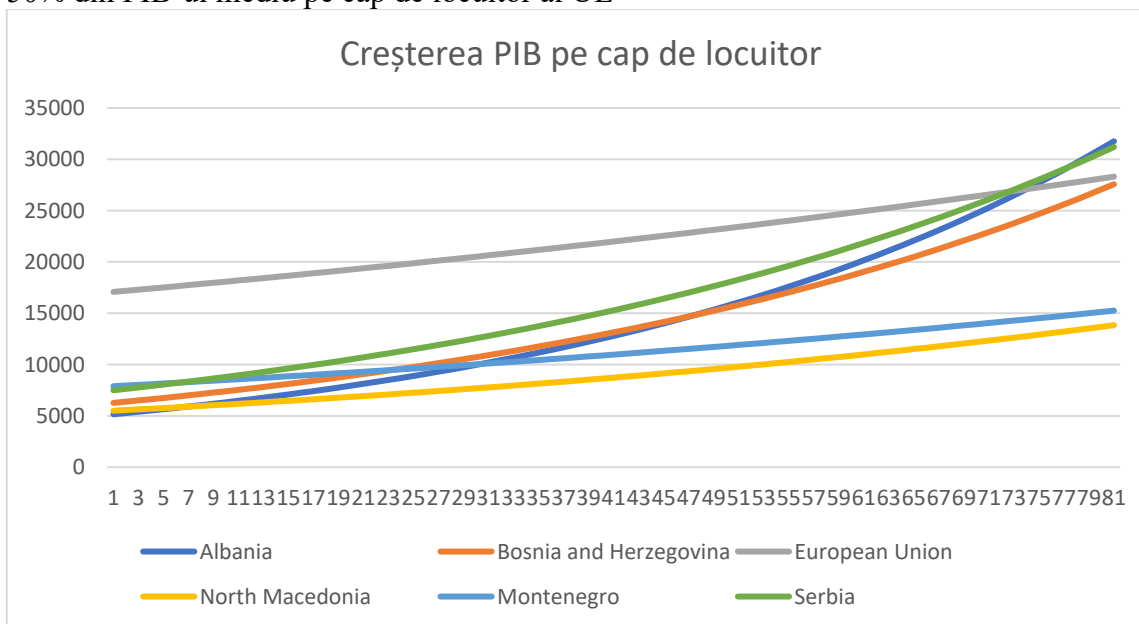
economică. Graficul nr. 2 arată că pentru țările din zona balcanică va dura 65-90 de ani pentru a ajunge la un PIB mediu pe cap de locuitor ca cel al UE.

Graficul 1. Creșterea PIB pe cap de locuitor pentru cincinalul 1995-2020

Sursă: Banca date a Băncii Mondiale (2024)

Graficul 2. Convergența economică a PIB-ului pe cap de locuitor al țărilor balcanice spre 50% din PIB-ul mediu pe cap de locuitor al UE

Sursă: Banca date a Băncii Mondiale (2024)

Tabelul 1 prezintă informațiile statistice utilizate de modelul de regresie OLS pentru a determina impactul guvernantei asupra creșterii economice în Balcanii de Vest din 2002 până în 2021. Datele utilizate în această analiză au fost preluate din baza de date a Băncii Mondiale.

Tabelul 1. Descrierea statistică a variabilelor.

Variabile	Oss	Media	St. Dezv	Minim	Maxim
PIB – Creșterea PIB (%)	141	3.05	3.45	-15.31	13.04
GOV – Eficiența guvernării (0 – 100)	119	44,75	11.54	11.89	64,42

Sursă: Banca date a Băncii Mondiale (2024)

Referindu-ne la cele 141 de observații luate în considerare pentru acest studiu, reiese că creșterea PIB-ului a atins cea mai mare valoare în 2021 în Muntenegru (13,04%) și cea mai scăzută valoare în 2020 în Muntenegru (-15,31%). În ceea ce privește eficiența guvernării, cea mai mare valoare a fost înregistrată în 2014 în Muntenegru (64,42) și cea mai scăzută valoare în 2002 în Bosnia și Herțegovina (11,89).

Analiza va fi realizată printr-un model de regresie obișnuit cu cele mai mici pătrate pentru fiecare țară în care variabila dependentă este creșterea PIB-ului țărilor BO în perioada 2002-2022. Modelul econometric este următorul:

$$PIL_i = \beta_0 + \beta_1 Gov_i + u_i \quad (1)$$

unde β_1 indică elasticitatea PIB-ului la variabila explicativă eficacitatea guvernului; u este termenul de eroare cu ipoteze clasice.

Rezultate și concluzii

Rezultatele empirice ale impactului eficacității guvernării asupra creșterii PIB-ului în țările din Balcanii de Vest sunt prezentate în Tabelul 2.

Tabelul 2. Rezultatele regresiei MCO.

Var. Dip.: creștere del PIL	Coefficient	P > t
Albania	-0,083	0,236
Bosnia și Herțegovina	-0,050	0,502
Macedonia de Nord	-0,009	0,949
Muntenegru	0,06	0,861
Serbia	-0,205 *	0,07
Kosovo	0,009	0,975

Sursă: Elaborare realizată de autori

Rezultatele indică faptul că buna guvernare este corelată negativ, dar nu semnificativ, cu evoluția creșterii PIB-ului în Albania, Bosnia și Herțegovina și Macedonia de Nord. Referindu-ne la paradoxul asiatic, reiese că corupția este văzută nu ca o problemă morală, ci ca o „funcționalitate” a sistemului social și politic.

Corupția este un fenomen natural în anumite faze ale dezvoltării economice și politice a unei țări: corupția este așadar „disfuncție funcțională”. Corupția își are rădăcinile structurale în dezvoltarea socială, economică și politică și dispare atunci când dezvoltarea a fost realizată. În anumite stadii de dezvoltare economică, corupția poate avea un efect pozitiv, acționând ca un „lubrifianț economic”, permițând antreprenorilor să depășească obstacolele birocratice⁴⁰. Corupția poate dispărea spontan pe măsură ce fazele de dezvoltare economică și politică ale unei țări evoluează. În Serbia, buna guvernare este legată negativ și semnificativ de creșterea PIB-ului. În același timp, rezultatele indică faptul că buna guvernare este corelată pozitiv, dar nu semnificativ, cu creșterea PIB-ului din Kosovo și Muntenegru.

În concluzie, se poate spune că țările balcanice mai au un drum lung de parcurs până la îndeplinirea tuturor criteriilor de la Copenhaga și la dezvoltarea unei economii de piață sustenabile și competitive. Procesul de aderare la UE necesită, de asemenea, un angajament continuu pentru adoptarea și implementarea *acquis*-ului comunitar, care include o gamă largă de reglementări și standarde europene. Cooperarea regională și dialogul politic sunt instrumente esențiale pentru a aborda problemele transfrontaliere și pentru a promova stabilitatea și securitatea în regiune.

În concluzie, se poate spune că convergența economică și instituțională a Balcanilor de Vest către UE este un obiectiv realizabil, dar necesită un angajament continuu atât din partea țărilor din regiune, cât și din partea UE însăși. Integrarea deplină și armonioasă nu numai că ar întări stabilitatea și prosperitatea Balcanilor de Vest, ci ar contribui și la consolidarea Uniunii Europene ca spațiu de pace, democrație și dezvoltare durabilă.

Traducere din limba italiană de Sabin Drăgulin

Bibliografia

Lucrări cu caracter general și special

- ACEMOGLU, D., SIMON J. & ROBINSON, A. J., *An African Success Story: Botswana*, Cambridge: Massachusetts Institute of Technology Department of Economics Working Paper Series, 2001.
- BALDWIN, R, WYPLOSZ, C., *The Economics of European Integration*, New York, McGraw Hill, 2004.
- BARTLETT, W., *Europe's Troubled Region: Economic Development, Institutional Reform and Social Welfare in the Western Balkans*, New York: Routledge, 2008.

⁴⁰ N.H. Leff, „Economic development through bureaucratic corruption”, in *American Behavioral Scientist*, 8(3), 1964, pp.8-14; P. S. Huntington, „Political Order in Changing Societies”, New Heaven: Yale University Press, 1968; D. Acemoglu and T. Verdier, „Property rights, corruption and the allocation of talent: a general equilibrium approach”, in *The Economic Journal*, 108(450), 1998, pp.1381-1403; S. Bitterhout and B.D. Simo-Kengne, „The effect of corruption on economic growth in the BRICS Countries: A panel data analysis”, in *Economic and Well-being Research Group*, 2020, pp. 66-78.

- BITTERHOUT, S. & SIMO-KENGNE, B. D., *The effect of corruption on economic growth in the BRICS Countries: A panel data analysis*. Economic and Well-being Research Group, 2020.
- CORRADO, C., HULTEN, C. & SICHEL, D., *Intangible capital and economic growth*, NBER Working Paper, 11948, 2005.
- ESTRIN, S. & UVALIC, M., *Foreign direct investment into transition economies: Are the Balkans different?*, LEQS paper, (64), 2013.
- HUNTINGTON, Samuel P., *Political Order in Changing Societies*, New Heaven: Yale University Press, 1968.
- QUAH, D., *Why Small Nations Surprisingly Succeed: Trade, Technology, and the Washington Consensus*, Working paper, LKYSPP, Singapore, 2024.
- SACHS, J. D., & WARNER, A., *Economic convergence and economic policies*, NBER Working paper series, working paper No 5039, 1995.
- SALA-I-MARTIN, X. X., & BARRO, R. J., *Technological diffusion, convergence, and growth* (No. 735), Center discussion paper, 1995.
- TONDL, G. & VUKSIC, G., *What makes regions in Eastern Europe catching up? The role of foreign investment, human resources and geography*, ZEI Working Paper, No. B 12-2003, Rheinische Friedrich-Wilhelms-Universität Bonn, Zentrum für Europäische Integrationsforschung (ZEI), Bonn, 2003.
- TSELIOS, V., RODRÍGUEZ-POSE, A., PIKE, A., TOMANEY, J. & TORRISI, G., „Income inequality, decentralisation, and regional development in Western Europe”, *Environment and Planning A*, 44(6), 2012, pp.1278-1301.
- VINTROVÁ, R., *What GDP does not Reveal in Analyses of Economic Growth and Real Convergence*, Working Paper CES VŠEM 1, 2005.
- VÂLSAN, C. & DRUICĂ, E., „Corporate performance and economic convergence between Europe and the us: A cluster analysis along industry lines. Mathematics”, 8(3), 2020, Article 451.

Resurse online

- DURO, E., MUCO, K., „Analizë sasiore e tregtisë së mallrave në vendet e Ballkanit Perëndimor nën vizionin e “Open Ballkans””, *Revista Monitor*, accesibile in: <https://www.monitor.al>, 08.09.2021.
- PETRAKOS, G., RODRÍGUEZ-POSE, A., & ROVOLIS, „Growth, integration, and regional disparities in the European Union, *Environment and Planning A: Economy and Space*, 37(10), 2005, pp. 1837–1855. <https://doi.org/10.1068/a37348>.

Studii și articole

- ACEMOGLU, D. & VERDIER, T., „Property rights, corruption and the allocation of talent: a general equilibrium approach”, in *The economic journal*, 1998, 108(450), pp.1381-1403.
- AVDULAJ, J., MERKO, F. & MUÇO, K., „The role of good governance in economic development: Evidence from eastern european transition countries”, in *Journal Transition Studies Review*, 28(1), 2021, pp. 67-76.
- BARRO R. J. e SALA-I-MARTIN X., “Convergence”, in *The Journal of Political Economy*, volume 100, n. 2, 1992, pp. 223-251.

- BELLONI, R., „European integration and the Western Balkans: lessons, prospects and obstacles”, in *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, 11(3), 2009, pp.313-331.
- BESIM, F., „How structural reforms and European integration can help aid the convergence of Western Balkan states with the EU”, in *LSE European Politics and Policy (EUROPP) Blog*, 2017.
- BESIM, F. & MONASTIRIOTIS, V., „The Role of EU Integration in Accelerating Structural Reforms in the Western Balkans: Evidence, Theory and Policy”, in *LEQS Paper*, (140), 2019.
- BEVAN, A. A. and ESTRIN, S., “The determinants of foreign direct investment into European transition economies”, in *Journal of Comparative Economics*, Vol. 32, No. 4, 2004, pp. 775-787.
- BORENSZTEIN, E., De GREGORIO, J. & LEE, J. W., „How does foreign direct investment affect economic growth?”, in *Journal of international Economics*, 45(1), 1998, pp. 115-135.
- Degl'INNOCENTI, M., MATOUSEK, R. & TZEREMES, N. G., „Financial centres' competitiveness and economic convergence: Evidence from the European Union regions”, in *Environment and Planning A: Economy and Space*, 50(1), 2018, pp.133-156.
- DURO, E., KOKAVESHI, E. & MUÇO, K., „Testing Pair-Wise Convergence of Western Balkan and European Union Countries”, in *European Journal of Sustainable Development*, 12(4), 2023, pp. 455-455.
- ESTRIN, S. & UVALIC, M., „Foreign Direct Investment in the Western Balkans: What role has it played during transition?”, in *Comparative Economic Studies*, 58, 2016, pp. 455-483.
- EZCURRA, R., IRAIZOZ, B. & PASCUAL, P., „Total factor productivity, efficiency, and technological change in the European regions: a nonparametric approach”, in *Environment and Planning A*, 41(5), 2009, pp.1152-1170.
- GASHI, S. & AVDULAJ, J., „Economic convergence of the Balkan countries towards the European Union”, in *Journal of Governance and Regulation*, Volume, 13(1), 2024.
- GOLEMI, E. & MUÇO, K., „Complementary currency as an instrument for economic development in the western Balkans”, in *SEER: Journal for Labour and Social Affairs in Eastern Europe*, 23(1), 2020, pp. 77-90.
- KAUFMANN, D., KRAAY, A. & ZOIDO-LOBATON, P., “Governance matters”, in *A quarterly magazine of the PIMF*, Vol. 37, No. 2, 2000.
- KIM, H. & HEO, U., „Comparative Analysis of Economic Development in South Korea and Taiwan: Lessons for Other Developing Countries”, in *Asian Perspective*, 41(1), 2017, pp. 17-41.
- LEFF, N. H., „Economic development through bureaucratic corruption”, in *American behavioral scientist*, 8(3), 1964, pp. 8-14.
- LONGHI, C. & MUSOLESI, A., „European cities in the process of economic integration: towards structural convergence”, in *The Annals of Regional Science*, 41, 2007, pp. 333-351.
- LORENA, S., „Transition Process in the Western Balkans: How Much Successful Is This Story?”, in *Intelligent Information Management*, 2, 2010, pp. 243-252.

- LUCARELLI, S., MUÇO, K. & VALENTINI, E., „Short Run and Long Run Effects of Corruption on Economic Growth: Evidence from Balkan Countries”, in *Economies*, 12(4), 2024, pp.86.
- MA, J. & JIA, H., „The Role of Foreign Direct Investment on Income Convergence in China after Early 1990s from a Spatial Econometric Perspective”, in *Review of Development Economics*, 19(4), 2015, pp. 829-842.
- MALIČKÁ, L., „Convergence of EU countries according to economic complexity. Journal of Infrastructure”, in *Policy and Development*, 8(3), 2024.
- MANKIW, N. G, ROMER, D, WEIL, D., “A contribution to the empirics of economic growth”, in *Quarterly Journal of Economics*, 107, 1992, pp. 407-437.
- MASHAMBA, T., MAGWEVA, R. & GANI, S., „Bank profitability and economic growth in the emerging markets: The mediating role of stability [Special issue]”, in *Corporate & Business Strategy Review*, 2023, 4(2), pp.386–401.
- MATHUR, S. K., „Absolute convergence, its speed and economic growth for selected countries for 1961-2001”, in *Korea and the World Economy*, 6(2), 2005, pp. 245-273.
- MIREL, P., *The Western Balkans: between stabilisation and integration in the European Union. European Issues Policy Paper*, Fondation Robert Schuman, 2018, p. 459.
- MUÇO, K., „L’impatto della corruzione sulla crescita economia in Albania in confronto con l’Italia”, in *Euro-Balkan Law and Economics Review*, (2), 2023, pp.12-26.
- MUÇO, K. & BALLIU, G., „Crescita economica e corruzione: quale impatto nei paesi balcanici? (Growth and corruption: What impact in the Balkan countries?)”, in *Moneta e Credito*, 71(284), 2018, pp. 297-309.
- MUÇO, K. & KARMA, E., „The Determining Factors of the Delocalization of Italian Companies to East European Countries”, in *Economies*, 11(11), 2023.
- MUÇO, K., VALENTINI, E. & LUCARELLI, S., „The impact of foreign direct investment on the productivity of the Balkan countries”, in *Journal Transition Studies Review*, 25(2), 2018, pp. 37-54.
- MUÇO, Klodian, *L’analisi del modello di sviluppo albanese nel periodo post-comunismo: Il cambiamento economico e la specializzazione*, Doctoral dissertation, Università degli Studi dell’Insubria, Varese, Italy, 2015.
- PETRAKOS, G. & TOTEV, S., „Economic structure and change in the Balkan region: implications for integration, transition and economic cooperation”, in *International Journal of Urban and Regional Research*, 24(1), 2000, pp. 95-113.
- PETRAKOS, G., KALLIORAS, D. & ANAGNOSTOU, A., „Regional convergence and growth in Europe: understanding patterns and determinants”, in *European Urban and Regional Studies*, 18(4), 2011, 375-391.
- RIVOLTA, S. F., „The Balkan conflict and its solutions: Creating conditions for peace, stability and development in the Western Balkans”, in *Southeastern Europe*, 35 (1), 2011.
- RODRÍGUEZ-POSE, A. & FRATESI, U., „Between development and social policies: The impact of European structural funds in objective 1 regions”, in *Regional studies*, 38(1), 2004. pp. 97-113.
- RODRIK, D., SUBRAMANIAN, A. & TREBBI, F., „Institutions Rule: The Primacy of Institutions Over Geography and Integration in Economic Development”, *Journal of Economic Growth*, volume 9, issue 2, 2004, pp. 131-165.

SALA-I-MARTIN, X. „Regional cohesion: evidence and theories of regional growth and convergence”, in *European Economic Review*, 40/1996, pp. 1325-1352.

STAVYTSKYI, A. V., & KOZUB, M. B., *Modeling of Economic Convergence Processes in Eastern Europe Countries, Ekonomika*, 99(2), 2020, pp. 6-19.

STEZANO, F., „Approaches in the concept of convergence. A critical review of the literature”, in *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 2021, pp.1-17.

VÖLLMECKE, D., JINDRA, B. & MAREK, P., „FDI, human capital and income convergence – Evidence for European regions”, in *Economic systems*, 40(2), 2016, pp. 288-307.

Anexe

Albania

. regress y x

Source	SS	df	MS	Number of obs	=	21
Model	9.88168989	1	9.88168989	F(1, 19)	=	1.50
Residual	125.19887	19	6.58941421	Prob > F	=	0.2357
				R-squared	=	0.0732
				Adj R-squared	=	0.0244
Total	135.08056	20	6.75402799	Root MSE	=	2.567

y	Coefficient	Std. err.	t	P> t	[95% conf. interval]	
x	-.0839113	.0685217	-1.22	0.236	-.2273288	.0595063
_cons	7.686691	3.207644	2.40	0.027	.9730142	14.40037

Bosnia ed Erzegovina

. regress y1 x1

Source	SS	df	MS	Number of obs	=	21
Model	3.82879465	1	3.82879465	F(1, 19)	=	0.47
Residual	155.299443	19	8.17365487	Prob > F	=	0.5020
				R-squared	=	0.0241
				Adj R-squared	=	-0.0273
Total	159.128237	20	7.95641186	Root MSE	=	2.859

y1	Coefficient	Std. err.	t	P> t	[95% conf. interval]	
x1	-.0503668	.0735905	-0.68	0.502	-.2043935	.1036599
_cons	4.353273	2.05124	2.12	0.047	.0599778	8.646569

Macedonia del Nord

. regress y2 x2

Source	SS	df	MS	Number of obs	=	21
Model	.032839268	1	.032839268	F(1, 19)	=	0.00
Residual	149.533964	19	7.87020862	Prob > F	=	0.9492
				R-squared	=	0.0002
				Adj R-squared	=	-0.0524
Total	149.566803	20	7.47834015	Root MSE	=	2.8054

y2	Coefficient	Std. err.	t	P> t	[95% conf. interval]	
x2	-.008633	.133647	-0.06	0.949	-.2883594	.2710934
_cons	3.174217	6.592936	0.48	0.636	-10.62496	16.97339

Montenegro

. regress y4 x4

Source	SS	df	MS	Number of obs	=	21
Model	33.6084789	1	33.6084789	F(1, 19)	=	3.68
Residual	173.61712	19	9.13774316	Prob > F	=	0.0703
				R-squared	=	0.1622
				Adj R-squared	=	0.1181
Total	207.225599	20	10.3612799	Root MSE	=	3.0229

y4	Coefficient	Std. err.	t	P> t	[95% conf. interval]	
x4	-.2051079	.1069492	-1.92	0.070	-.428955	.0187393
_cons	13.64473	5.344007	2.55	0.019	2.459592	24.82986

Serbia

regress y5 x5

Source	SS	df	MS	Number of obs	=	14
Model	.012869202	1	.012869202	F(1, 12)	=	0.00
Residual	154.356738	12	12.8630615	Prob > F	=	0.9753
				R-squared	=	0.0001
				Adj R-squared	=	-0.0832
Total	154.369607	13	11.8745852	Root MSE	=	3.5865

y5	Coefficient	Std. err.	t	P> t	[95% conf. interval]	
x5	.0088997	.2813651	0.03	0.975	-.6041421	.6219415
_cons	4.059497	11.25196	0.36	0.725	-20.45643	28.57542